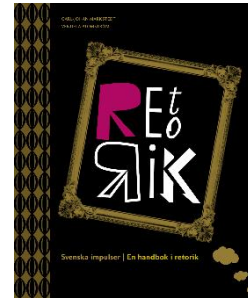

Att arbeta med etos, logos och patos i undervisningen

Här presenteras några förslag på hur man som lärare kan introducera och arbeta med de tre grundläggande begreppen etos, logos och patos i undervisningen.

De sidor som anges i högermarginalen i rutan "Läs mer" hänvisar till boken *Svenska impulser – en handbok i retorik* (2015) av Carl-Johan Markstedt och Vendela Blomström.

Introducera retorikens grundpelare – etos, logos och patos

Ett sätt att introducera Aristoteles tre medel för att övertyga, det vill säga etos, logos och patos, är att först låta eleverna, individuellt eller i par, reflektera över vilka egenskaper en riktigt skicklig talare har och därefter koppla egenskaperna till begreppen. Denna övning kan göras antingen före eller efter att läraren har introducerat begreppen.

Läs mer:
s. 24 - 49

Läs mer:
s. 172 - 173

Arbetsgång:

1. Eleverna får under ett par minuter fundera individuellt över frågan "Vad kännetecknar en bra talare?" och skriva ner allt de tänker på. Uppmana eleverna att anteckna formuleringar eller nyckelord som beskriver hur de själva tycker att en bra talare är, till exempel "fångar intresset", "kunnig" eller "har humor".
2. Följ upp i helklass vad alla har svarat och anteckna på tavlan så att alla elever kan se alla olika egenskaper som har tagits upp.
3. Introducera (eller repetera) för eleverna vad begreppen innebär, det vill säga att etos handlar om talarens karaktär och trovärdighet, att logos handlar om fakta och sakkunskap samt att patos handlar om de känslor som talaren själv visar eller väcker hos åhörarna.
4. Arbeta därefter med att placera in de olika egenskaperna som skrivits upp på tavlan under rubrikerna etos, logos och patos i olika kolumner (se matrisen "Vad kännetecknar en bra talare?" på nästa sida). Detta kan göras antingen direkt i helklass, det vill säga att läraren frågar eleverna och antecknar i olika kolumner/skriver på tavlan, alternativt kan eleverna först få arbeta i par och sedan kan läraren gå igenom i helklass.
5. Övningen kan avslutas med att eleverna funderar över vad de själva har för positiva egenskaper som talare och vad de skulle vilja utveckla eller lära sig.

Kommentar: Eftersom etos, logos och patos hänger tätt ihop så kan det vara svårt att avgöra var man vill placera respektive nyckelord. Här kan man som lärare poängtera att begreppen fungerar som en triad, är beroende av varandra och inte alltid går att särskilja. En egenskap kan därför höra hemma på flera ställen.

Läs mer:
s. 172 - 173

Vad kännetecknar en bra talare?

Sortera in egenskaperna under respektive rubrik.

Etos	Logos	Patos

Kopiering tillåten.

Etos, logos och patos som redskap för analys av tal

Att göra enkla analyser av offentliga tal utifrån etos, logos och patos kan vara ett

Läs mer:
s. 24 - 49

bra sätt att göra eleverna medvetna om vad de själva bör tänka på som talare. Det är också ett bra sätt att låta eleverna bekanta sig med ett av stegen i en mer omfattande retorikanalys.

Läs mer:
s. 212-229

Här följer ett exempel på arbetsgång för en analys av ett tal med etos, logos och patos som utgångspunkt.

Arbetsgång:

1. Välj ut ett offentligt tal att titta gemensamt på i helklass. Det bör vara ganska kort så att det kan visas flera gånger.
2. Ge eleverna information om talaren, talet, situationen och sammanhanget, alternativt uppmana dem att på egen hand ta reda på det i förväg.
3. Första gången talet visas uppmanas eleverna att anteckna några meningar om sin egen helhetsuppfattning av talet.
4. Eleverna kan därefter ges möjlighet att redogöra för sin helhetsuppfattning i par.
5. Andra gången talet visas uppmanas eleverna att göra en enkel analys av vilka medel talaren använder för att övertyga. Instruktionen till eleverna kan se ut så här:

Vilka medel använder talaren för att övertyga vad gäller:

- etos (talarens karaktär och trovärdighet)?
- logos (talets innehåll och fakta)?
- patos (känslor)?

Läs mer:
s. 49

Läs mer:
s. 172 - 173

Ge exempel!

6. När alla har tittat en andra gång är det viktigt att stanna upp och låta eleverna redogöra för och resonera kring sina analyser samt att försöka dra några slutsatser i helklass.
7. Avsluta gärna övningen med att titta på talet en tredje gång så att allt som har diskuterats kan sättas i sitt sammanhang igen.

Kommentar: Här kan man som lärare poängtera att även situationen och sammanhanget har stor betydelse för hur det som sägs uppfattas av åhörarna. Dessutom kan man lyfta att talarens inledande etos kan se olika ut beroende på vad åhörarna känner till om talaren sedan tidigare, samt att etos kan förändras under talets gång.

Givetvis finns det fler aspekter av ett tal att ta hänsyn till när man gör en retorikanalys. En mer utförlig mall för retorikanalys (som bygger på en modell i sex steg) finns i "Talarskolan" i *Svenska impulser – en handbok i retorik*.

Läs mer:
s. 234

Etos, patos och logos som redskap för kritiskt förhållningssätt

Som lärare kan man återkomma till retorikens grundpelare etos, logos och patos i en rad olika sammanhang för att stärka elevernas kritiska förhållningssätt gällande kommunikation i tal och skrift. Här ges några korta exempel på hur det kan lyftas i arbete med läsning, skrivande och muntlig kommunikation.

Läsning av texter

När eleverna läser varandras texter eller när de läser faktatexter av olika slag kan man som lärare lyfta följande frågor till diskussion för att stärka deras kritiska förhållningssätt:

	Etos	Logos	Patos
Läsning	Vilken trovärdighet har skribenten? Varför?	Med vilket innehåll, vilka ord, fakta och exempel förmedlas budskapet?	På vilket sätt engagerar texten? Vilka känslor väcks hos dig som läsare?

Eget skrivande

När eleverna sedan producerar egna texter kan man som lärare uppmana dem att ställa liknande frågor till de texter som ska skrivas:

	Etos	Logos	Patos
Skrivande	Vilken trovärdighet har jag och hur framstår jag som skribent?	Vad vill jag förmedla i min text och hur gör jag det på ett övertygande sätt?	Vilka känslor kan min egen text väcka hos läsaren?

Muntliga presentationer

När eleverna ska förbereda egna tal eller muntliga redovisningar kan man som lärare uppmana dem att ha åhörarnas perspektiv som utgångspunkt och fundera över hur det som sägs i talet eller presentationen kan tänkas tas emot:

	Etos	Logos	Patos
Muntlig kommunikation	Vem är du och varför ska åhörarna lyssna på dig som talar?	Vad har du att säga och varför ska åhörarna ta till sig ditt budskap?	Vilka känslor visar du/väcker du hos åhörarna?

Länkar

I podden nämns Frances McDormands tacktal på Oscarsgalan 2018. Här följer några länkar med koppling till talet:

Frances McDormand fick kvinnliga nominerade att stå upp under sitt Oscarstal, Dagens Nyheter, 5 mars 2018:

<https://www.dn.se/kultur-noje/frances-mcdormand-fick-kvinnliga-nominerade-att-sta-upp-under-sitt-oscarstal/>

Stjärnans starka tal på galan i natt, Expressen, 5 mars 2018:

<https://www.expressen.se/noje/stjarnans-starka-tal-pa-galan-i-natt/>

Vinnarens kupp på Oscarsgalan – stal showen, Aftonbladet, 5 mars 2018

<https://www.aftonbladet.se/nojesbladet/a/OnmXy1/vinnarens-kupp-pa-oscarsgalan--stal-showen>

Frances McDormands känslosamma tal: "Säger bara två ord", svt.se

<https://www.svt.se/kultur/se-talet-av-frances-mcdormand-som-blivit-en-snackis>

Frances McDormand's Oscar speech in full, Daily Mail:

<http://www.dailymail.co.uk/wires/pa/article-5462451/Frances-McDormand-s-Oscar-speech-full.html>

Frances McDormand förklarar "Inclusion Rider" och svarar på frågor:

<https://www.youtube.com/watch?v=XGa0jC5KHNM>